

TÜRKİYE’NİN 2023 TURİZM HEDEFİ 80 MİLYON TURİST OLMALI

Dr. Cüneyt MENGÜ
cuneytmengu@mercanonline.com

ÖZET

2005 yılından beri Türkiye’nin turizmde 2023 hedeflerine ilişkin çeşitli kuruluşlar tarafından farklı tahminlerde bulunmaktadır. Yapılan tahminlerin hangi araştırma metodlarına dayandırıldığı belirtilmediği gibi bazılarında da yüzdesel bir aritmetik ortalama kullanıldığı müşahede edilmiştir. Ancak tarafımızca 2006 yılında yapılan ekonometrik analiz ve tek değişkenli regresyonda öngörü (aralık ve nokta tahminleri) modeline göre dünyada yıllar itibariyle gerçekleşen ve 2023 tarihine kadar tahmin edilen global uluslar arası turist çıkışlarına göre ülkemize yurtdışından gelen turist sayısının tahmini yapılarak bir projeksiyon oluşturulmuştur. Yapılan araştırma sonuçlarından anlaşıldığı gibi 2006 - 2011 arasını kapsayan dönem için turist sayısı tahminlerinin bahsi geçen yıllarda gerçekleşen sayılarla hemen hemen aynı düzeyde olması önümüzdeki yıllar için de sonuçların sağlıklı olacağını işaretidir. Bu çalışma kapsamında Türkiye’nin 2023 turizm hedefi ile ilgili öngörü analizi sonuçlarının yapılan diğer tahminlerle karşılaştırılmasının yanı sıra bu hedefin gerçekleşmesi için tarafımızdan sunulan öneriler bu çalışmanın sonuç bölümünde yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Turizm 2023, Turizm Tahminleri, Türkiye 2023 Turizm Hedefi, Turizm Gelişlerinde Öngörüler.

IN 2023 TURKEY SHOULD TARGET 80 MILLION TOURISTS

ABSTRACT

Since 2005 various institutions have issued different estimates on the 2023 tourism targets. For some estimates which research method was based upon are unspecified and it has also been observed that for the others an arithmetic average percentage was used. However, according to the forecasting model (interval & spot estimations) of econometric analysis and single variadic regression made by us in 2006, as the years, the realized and the estimated global international tourists travelling abroad till 2023 in the world and the estimation of tourists coming to our country from abroad were formed in one projection. As it is understood from the results of the research, the number of tourist estimations for the period of 2006-2011 actualized as almost the same. We believe that for the coming years same healthy result will be achieved. In this scope, predictive analysis results related to the Turkey's 2023 tourism target as well as the comparison of other estimates for the realization of these objectives can be found in the conclusion part of this article.

Keywords: Tourism 2023, Tourism Forecasts, Turkey 2023 Tourism Destination, Tourism arrival predictions.

GİRİŞ

Uluslar arası turizm endüstrisi ekonomik yaşam için vazgeçilmez faaliyet alanlarından birisini teşkil etmektedir. Bu endüstrinin makro ekonomiye etkilerini üç başlık altında toplamak mümkündür:

- Öncelikle ekonomik büyümeyi desteklemektedir.

-Dış ticaret açıklarının kapatılmasında son derece önemli bir ekonomik enstrüman konumundadır. Özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için bu özelliği vazgeçilemez konumdadır. Diğer sektörlerde olduğu kadar gelişmiş ülkelerin sermaye ve teknolojik güçleri çerçevesinde şekillenen karşılaştırmalı üstünlüklerinin olmadığı bir sektör olarak karşımıza çıkmaktadır.

-Bacasız sanayi de denilen uluslar arası turizmin gerek doğrudan, gerek dolaylı olarak toplam istihdam konusunda yadsınamaz bir öneme sahiptir. Bu nedenle de çağımızın en önemli sosyal sorunlarından birisini teşkil eden işsizliğin azaltılmasında çok önemli bir araç konumunda olduğu görülmektedir.

Bilindiği gibi uluslar arası turizm, dünya genelinde politik, demografik, çevresel ve sosyo-kültürel olaylar üzerinde ciddi etkilere sahip olmasının yanı sıra bu olaylar söz konusu endüstriyi doğrudan etkilemektedir. Özellikle turizmin, dünya milli gelir üretiminde kimya ve otomotiv sanayisinden sonra üçüncü sırada yer alması dikkat çekici bir gelişmedir.¹

Turizm sektörü dünyada her geçen gün hızla değişmekte, kendini yenileyen ve sürekli gelişmekte olan sektörlerin başında yer almaktadır. Küreselleşmenin sonucunda dünya daha da küçülmeye başlamış ve insanlar uzak mesafelere seyahat etme eğilimine girmişlerdir. Bu gelişmenin nedenleri arasında harcanabilir kişisel gelirin artması ve iletişim teknolojisindeki hızlı gelişmeler sıralanabilir.²

Turizm endüstrisi, son 10 yıl içerisinde son derece yüksek bir ivmeyle büyüyerek 2000 yılında yaklaşık 690 milyon kişi olan uluslar arası turist sayısı, 2011'de 980 milyon³ kişiye ulaşmış olmakla beraber bu rakamın 2020 yılında 1.6 milyar kişiye ulaşacağı ve yaklaşık 2 Trilyon Dolar gelir elde edileceği tahmin edilmektedir.⁴ Bu gelişim doğrultusunda bazı ülkelerde geçmiş yıllar itibariyle farklı gelişmeler ortaya çıkmıştır. Zaman içerisinde bir çok turistik destinasyonun uluslar arası turizmden

¹ Stephen J. Page ve J. Connell, **Tourism A Modern Synthesis**, Third Edition, South Western Cengage Learning EMEA, İngiltere, 2009.

² Chris Cooper, J. Fletcher ve diğerleri, **Tourism Principles and Practice**, Fourth Edition, Prentice Hall Financial Times, İngiltere, 2008.

³ UNWTO, World Tourism Performance 2011 and Outlook 2012, http://dtxq4w60xqpw.cloudfront.net/sites/all/files/pdf/unwto_pisa_2011_2.pdf, Erişim Tarihi: 01.06.2012.

⁴ UNWTO Tourism 2020 Vision, <http://www.unwto.org/facts/eng/vision.htm>, Erişim Tarihi: 01.06.2012.

aldığı pay azalmasına karşılık özellikle gelişen bazı ülkelerin turistik destinasyonda uluslar arası turizmden aldığı pay artma eğilimi içine girecektir. Böylece, Dünya genelinde ülkeler açısından yıllar itibariyle turist varışlarının, turizmin gelişmesine, yeni destinasyonların oluşmasına, ülkeler arasında daha fazla turist çekme ve daha fazla gelir elde etme konusunda yoğun bir rekabetin geçen yıllarda olduğu gibi süreceği ve daha da sert bir şekilde devam edeceği anlaşılmaktadır.

1. ULUSLAR ARASI TURİZM ENDÜSTRİSİNDE TÜRKİYE’NİN YERİ

Türkiye, uluslar arası turizm arenasında doğal ve kültürel kaynakları, tarihi yapısı, coğrafi konumu, iklimi ve olumlu ülke imajı ile turistik çekiciliğe sahip yegane bir turizm ülkesidir. Son yıllarda turizm alanında gerçekleştirilen alt ve üst yapı yatırımları, uluslar arası standartlar da inşa edilen havalimanları, önceki yıllara göre hızla artan yatak kapasitesi, turistik tesislerinin kalitesi ve ürün standardizasyonu ile turizmde 2023 hedeflerine dayalı sürdürülebilir kalkınma politikası sayesinde Akdeniz çanağındaki rakip ülkelere göre daha avantajlı bir durumda bulunmaktadır. Dünya Bankası, öteden beri Türkiye’nin uzmanlaşması gereken alanlardan biri olarak turizmi işaret etmektedir. Geçmiş on yıllık dönemde uluslar arası turizm hareketleri ile doğru orantılı bir artış trendine sahip olan ülkemiz dünya turizmindeki konumunu her geçen gün sağlamlaştırmaktadır. Bu bağlamda aşağıdaki tabloda yer alan uluslararası turist çıkışları ve Türkiye’ye gelişler hakkındaki verileri incelemek faydalı olacaktır.

Tablo 1: Türkiye’nin Uluslar arası Turizmdeki Yeri (2000-2011)

YILLAR	TÜRKİYE*	% Değişim	DÜNYA**	% Değişim
2000	10.428.153	0.08135	696.000.000	-0.00474
2001	11.276.532	0.14591	692.700.000	0.01486
2002	12.921.981	0.06031	703.000.000	-0.01991
2003	13.701.418	0.25556	689.000.000	0.10595
2004	17.202.996	0.19296	762.000.000	0.05774
2005	20.522.621	-0.03424	806.000.000	0.04218
2006	19.819.833	0.17765	840.000.000	0.04761
2007	23.340.911	0.12834	880.000.000	0.03977
2008	26.336.677	0.02811	915.000.000	-0.03825
2009	27.077.114	0.05743	880.000.000	0.06818
2010	28.632.204	0.0986	940.000.000	0.04468
2011	31.456.076	3.01645	982.000.000	1.41091

Kaynak:*T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yıllar İtibariyle Ülkemize Gelen Yabancı Turist Sayısı, <http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/TR,9854/sinir-giris-cikis-istatistikleri.html>, Erişim Tarihi: 01.06.2012.

**UNWTO, World Tourism Barometer, <http://mkt.unwto.org/en/barometer> (2000 – 2011 için.), Erişim Tarihi: 01.06.2012.

Yukarıdaki Tablo 1’de de görüldüğü gibi Türkiye, uluslararası turizm iş bölümünde mukayeseli bir üstünlüğe sahiptir. Bu açıdan Türk turizmi ele alındığında son 12 yıl içerisinde turist gelişlerindeki artış düzeyinin üstünde gerçekleştiği görülmektedir.

Böylece, 2000 – 2011 yılları arasında global olarak uluslar arası turizm hareketleri yaklaşık 1.5 kat artmışken aynı yıllar içinde Türkiye'ye gelişler 3 kat artış göstermiştir.

Bu gelişim trendi içinde Türkiye'nin uluslar arası turizmden aldığı pay aşağıdaki Tablo 2' de gösterilmektedir:

Tablo 2: Dünya Toplamında Ülkeler İtibariyle En Çok Turist Çeken İlk 10 Ülke (2000/2010 – Milyon Kişi)

Yıllar	Fransa	ABD ⁵	Çin	İspanya	İtalya	Almanya	Türkiye	İngiltere	Malezya	Meksika
2000	77.1 (1)	51.2 (2)	31.2 (5)	46.4 (3)	41.1 (4)	18.9 (10)	9.5 (17)	23.2 (6)	10.2 (15)	20.6 (8)
2001	75.2 (1)	46.9 (3)	33.1 (5)	48.5 (2)	39.5 (4)	17.8 (11)	10.7 (16)	20.9 (7)	12.7 (14)	19.8 (8)
2002	77.0 (1)	43.5 (3)	36.8 (5)	50.3 (2)	39.7 (4)	17.9 (11)	12.7 (15)	22.3 (7)	13.2 (14)	19.6 (9)
2003	75.0 (1)	50.8 (2)	32.9 (5)	50.8 (2)	39.6 (4)	18.3 (10)	13.3 (14)	22.7 (6)	10.5 (17)	18.6 (9)
2004	74.4 (1)	46.0 (3)	41.7 (4)	52.4 (2)	37.0 (5)	20.1 (9)	16.8 (12)	25.6 (6)	15.7 (13)	20.6 (8)
2005	74.9 (1)	49.2 (3)	46.8 (4)	55.9 (2)	36.5 (5)	21.5 (9)	20.2 (10)	28.0 (6)	16.4 (14)	21.9 (8)
2006	77.9 (1)	50.9 (3)	49.9 (4)	58.0 (2)	41.0 (5)	23.5 (7)	18.9 (12)	30.6 (6)	17.5 (14)	21.3 (9)
2007	81.9 (1)	56.0 (2)	54.7 (4)	59.2 (2)	43.7 (5)	24.4 (7)	22.2 (8)	30.7 (6)	23.0 (9)	21.4 (10)
2008	79.2 (1)	57.9 (2)	57.1 (3)	53.0 (4)	42.7 (5)	30.1 (6)	25.4 (7)	24.9 (8)	24.8 (9)	22.6 (10)
2009	72.2 (1)	54.9 (2)	52.2 (3)	50.9 (4)	43.2 (5)	24.2 (8)	25.5 (7)	28.1 (6)	23.6 (9)	21.4 (10)
2010	77.1 (1)	59.8 (2)	55.7 (3)	52.7 (4)	43.6 (5)	27.0 (8)	27.0 (7)	28.3 (6)	24.6 (9)	23.3 (10)
2011	79.5 (1)	62.3 (2)	57.6 (3)	56.7 (4)	46.1 (5)	28.4 (8)	29.3 (6)	29.2 (7)	24.7 (9)	23.4 (10)

Kaynak: Tourist Arrivals Statistics (2000 – 2007),

http://www.nationmaster.com/graph/eco_tou_arr-economy-tourist-arrivals&int=-1&date=2008, Erişim Tarihi: 09.06.2012.

UNWTO, Yearbook of Tourism Statistics, , (2007 – 2010)

<http://dtxqt4w60xqpw.cloudfront.net/sites/all/files/docpdf/2012noteseng.pdf> , Erişim Tarihi: 25.06.2012.

UNWTO, Tourism Highlights 2012 Edition (2010 – 2011),

<http://mkt.unwto.org/en/publication/unwto-tourism-highlights-2012-edition> , Erişim Tarihi: 25.06.2012.

Tablo 2'de görüleceği gibi bu gelişim trendi içerisinde Türkiye, son 12 yıl içerisinde uluslar arası turizm endüstrisinde yıllar itibariyle gelişerek dünya sıralaması içerisinde 2000'de 17. sıradayken 2011'de 6. sırada yer almıştır.

⁵ ABD: Amerika Birleşik Devletleri

2. TÜRKİYE’İN TURİZMDE 2023 HEDEFİ İLE İLGİLİ TAHMİNLER

Türkiye, 2023 yılı için hemen hemen her alanda büyük beklentiler içindedir. 500 Milyar Dolar ihracat hedefinin yanı sıra turizm alanında bazı kurum ve kuruluşlar tarafından farklı tahminlerde bulunmaktadır. Örneğin; Kültür ve Turizm Bakanlığı, DPT Turizm Özel İhtisas Komisyonu⁶, 9. Kalkınma Planı, TÜRSAB ve TYD tarafından ortaya konan tahminler incelendiğinde tarafımızca yapılan araştırma sonuçlarıyla farklılık gösterdiği müşahade edilmiştir.

Bu bağlamda;

2.1. DPT Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007 – 2013)

Devlet Planlama Teşkilatı tarafından yayımlanan Beş yıllık 9. Kalkınma Planı 2007 ile 2013 yılları arasındaki dönemi kapsamakta ancak 2023 yılı için herhangi bir tahminde bulunulmamaktadır. Dokuzuncu Kalkınma Planı’nda yurt dışından gelen ziyaretçi sayısının yıllık %7.4’lük büyüme ile 2013 yılında 38 Milyona, elde edilen gelirin ise yıllık %9.3’lük büyüme ile 36.4 Milyar Dolara ulaşacağı beklenmektedir.⁷ Tablo 3’de ilgili veriler sunulmaktadır:

Tablo 3: Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında Orta Vadeli (2013) Turizm Hedefleri			
	2006	2013	2007-2013*
Turist Sayısı, Milyon Kişi	23,0	38,0	7,4
Turizm Gelirleri, Milyar \$	19,6	36,4	9,3

*Yıllık ortalama yüzde artış oranıdır.
Kaynak: DPT (2006), **Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007 – 2013)**, Ankara, s. 61.

Yukarıdaki Tablo 3’de görüldüğü gibi yalnız 2013’e kadar bir tahminde bulunulmuştur ancak daha sonraki yıllar için bir tahminde bulunulmamıştır. Öte yandan % 7.4’lük büyüme oranının neye göre saptandığı tarafımızca bilinmemekle birlikte bu tahminlerin öngörü çalışmamızın sonuçlarıyla uyum içinde olduğu, ancak Dokuzuncu Kalkınma Planı’ndaki hedefler aşağıda da görüleceği gibi kendi bünyesindeki Turizm Özel İhtisas Komisyonu raporu ile de çelişki içinde olduğu görülmektedir.

2.2. DPT Turizm Özel İhtisas Komisyonu Raporu

Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı tarafından Turizm Özel İhtisas Komisyonu Raporu adıyla 2006 yılında yayınlanan belgede 2023 yılında Türkiye’ye gelecek turist

⁶ DPT (Devlet Planlama Teşkilatı) Dokuzuncu Kalkınma Planı Turizm Özel İhtisas Komisyonu Raporu, http://plan9.dpt.gov.tr/oik49_turizm/49turizm.pdf, Erişim Tarihi: 09.06.2012.

⁷ Cüneyt Mengü, **Ortadoğu Turizm Pazarının Türkiye Açısından Analizi**, yayımlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008, s. 61.

sayısı belgedeki Ek V’de 34 ve 42 milyon olarak iki farklı tahminde bulunulmuştur.⁸ Tablo 4’te Turizm Özel İhtisas Kurulu Raporundaki 2023 yılına ilişkin tahmini veriler sunulmuştur:

Tablo 4: Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı Turizm Özel İhtisas Kurulu Raporuna Göre Uzun Vadede (2023) Yabancı Ziyaretçi Sayısına İlişkin Hedefleri			
YIL	ZİYARETÇİ SAYISI (Milyon kişi)	2002 = 100	BİR ÖNCEKİ YILA GÖRE YILLIK ORTALAMA DEĞİŞİM
2008	22.75	142	7,9
2009	24.41	153	7,3
2010	26.07	163	6,8
2015*	34.38	215	6,4
2020*	39.49	247	3,0
2021	40.35	252	2,2
2022	41.21	258	2,1
2023	42.08	263	2,1

*2010 – 2015 dönemindeki ortalama yıllık değişimi ifade eder.
*2015 – 2020 dönemindeki ortalama yıllık değişimi ifade eder.
Hesaplama Kaynakları:
DPT (2006), *Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007 – 2013) – Turizm Özel İhtisas Kurulu Raporu*, Ankara, s.98.

Yukarıdaki Tablo 4’te görüldüğü gibi Turizm Özel İhtisas Komisyonu Raporunda 2023 yılı turist gelişlerine ilişkin 42 milyon gibi çekimsel bir tahminin Türkiye için diğer kurumlar tarafından ve tarafımızdan yapılan öngörülen hedeflerin çok altında olduğu dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra, yukarıda Dokuzuncu Kalkınma Planında belirtilen tahminler ile çelişkili olduğu görülmektedir.

2.3. Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Turizm Stratejisi – 2023

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 2007 yılında yayımlanan Türkiye Turizm Stratejisi-2023 Belgesi’nde Türk turizminin gelişler ve elde edilen gelir yönünden 2023 yılında ulaşması istenen hedefleri gerçekleştirmek amacıyla yapılması gerekenler yer almaktadır. Bu bağlamda, belgede Türk Turizmi’ni geliştirmek amacıyla her alanda Kamu-Özel Sektör iş birliği yapılması gerekliliğine vurgu yapılmaktadır. Belgede turizm sektörünün güçlendirilmesine yönelik stratejiler kapsamında etkin planlama süreci, bürokratik engellerin ortadan kaldırılması, yatırımların teşvik edilmesi ve firmaların belgelendirilmesi gerektiği yer almakta ve devamında Ulusal Turizm Konseyi kurulması, tüm paydaşları temsil edecek turizm konseylerinin geliştirilmesi, il turizm konseyleri, iç turizmin geliştirilmesi, iç turizm tanıtımı, iç turizm pazarının desteklenmesi, iç turizm pazarının izlenmesi, alternatif turizm ve sosyal turizm, Ar-Ge, Ulaşım ve Altyapı Stratejisi, Turizm potansiyeli yüksek

⁸ T.C. Başbakanlık DPT Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013, **Turizm Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, Ankara, 2007, s.92.

alanlarda altyapı eksikliğinin giderilmesi, zaman ve güvenlik açısından ön plana çıkan havayolu ulaşımının geliştirilmesi, turizmde karayolu ulaşımında güvenliğin ve erişim kapasitesinin artırılması, demiryollarının yeniden yapılandırılması, deniz turizminin geliştirilmesi, Hizmet Kalitesi Stratejisi, Kentsel lekte Markalaşma Stratejileri yer almakta ve Turizm eşitlendirilmesi Stratejisi kapsamında Sağlık Turizmi ve Termal Turizm, Kış, Golf, Deniz, Eko Turizm, Kongre ve Fuar Turizmine vurgu yapılmaktadır. Öte yandan belgede yer alan Turizm Gelişim Koridorları kapsamında Zeytin, Kış, İnanç, İpek Yolu, Batı Karadeniz, Yayla, Trakya Kültür Koridorlarına önem verilmiştir.

Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Belgesi'nde belirlenen stratejik yaklaşımlar çerçevesinde yapılacak çalışmaların tamamlanması, geliştirilmesi, öngörülen bölgelerdeki altyapı ve konaklama ihtiyaçlarının karşılanması durumunda 2023 yılında 63 milyon turist, 86 milyar \$ dış turizm gelirine ulaşılması öngörülmektedir.⁹ Bakanlığın tahminleri, diğer kurum ve kuruluşların tahminlerine göre gerçeklere daha yakın ve daha sağlıklı bir yapıdadır. Araştırmamızda da görüleceği gibi yine Bakanlığın tahminleri bizim kötümser beklentimizle uyum içerisinde.

2.4. TÜRSAB

Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği tarafından 2023 yılında Türk turizmine ilişkin yapılan sunumlarda Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Türkiye Turizm Stratejisi-2023 Belgesi'nde yer alan Olağan Beklenti Hedefinin 50 milyon turist¹⁰ gelişleri olarak yayınlanmasından önce aynı hedef benimsemiştir. Yine TÜRSAB'ın halen benimsemiş olduğu bu öngörünün çekimsiz olmakla birlikte hangi araştırma metodundan yararlandıkları tarafımızca bilinmemektedir.

2.5. Türkiye Turizm Yatırımcıları Derneği

TYD tarafından 2023 yılı turist gelişlerine dair yapılan tahminlere göre 60 milyon kişi civarında turist ülkemizi ziyaret edecektir.¹¹

⁹ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye Turizm Stratejisi 2023, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2007, http://www.sp.gov.tr/documents/Turizm_Strateji_2023.pdf, Erişim Tarihi: 01.06.2012.

¹⁰ TÜRSAB (Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği), http://www.tursab.org.tr/tr/tursabdan-haberler/2023-turkiye-turizm-stratejileri-sunumu_1913.html, Erişim Tarihi: 09.06.2012.

¹¹ TYD (Türkiye Turizm Yatırımcıları Derneği), <http://www.ttyd.org.tr/arama-sonuclari.aspx?q=2023>, Erişim Tarihi: 09.06.2012.

Tablo 5: TYD 2023 Turizm Hedefi

Yıllar	Turist Sayısı (milyon)	Önce Yıla Göre Değişim %	Turizm Gelirleri (milyar \$)	Önce Yıla Göre Değişim %
2010	29	8	21	0
2011	31	7	23	7
2012	33	6	24	7
2013	35	6	26	7
2014	37	6	28	7
2015	39	6	30	8
2016	42	6	32	8
2017	44	6	35	9
2018	47	6	38	9
2019	50	6	42	9
2020	52	5	45	9
2021	55	5	50	10
2022	57	5	55	10
2023	60	5	60	10
Toplam	611	6	509	8

Kaynak: Turizm Yatırımcıları Derneği, 2012.

TYD tarafından yapılan yüzdelerik değişimlerin hangi metoda göre saptandığı bilinmemekle beraber Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Türkiye Turizm Stratejisi-2023 Belgesi ile uyum içerisinde olduğu görölmektedir.

3. GLOBAL GELİŞMELERDEN HAREKETLE EKONOMETRİK UYGULAMALAR (REGRESYON VE ÖNGÖRÜ "NOKTA – ARALIK TAHMİNLERİ ANALİZLERİ)

Dünya'da yıllık olarak gerçekleşen uluslar arası seyahat hacmine göre ölkemize yurt dışından gelen ziyaretçi hacminin tahmini yapılarak bir projeksiyon oluşturulmuştur. Uygulamanın aşamaları üç başlık altında toplanabilir:

- İstatistiksel olarak anlamlı ve geçerli bir tekli regresyon uygulamasının kurulması,
- Kurulan modele göre bağımsız değişkene (Türkiye hariç dünyada uluslar arası ziyaretçi girişleri yekunu) verilecek değerlere göre bağımlı değişkenin (ölkemize yurt dışından yapılan girişler) alacağı değerin nokta tahminiyle elde edilmesi,
- Kurulan modele göre aralık tahmini yapmak suretiyle bağımsız değişkene (Türkiye hariç dünyada uluslar arası ziyaretçi girişleri toplamı) verilecek değerlere göre bağımlı değişkenin (ölkemize yurt dışından yapılan girişler) alacağı % 95 güven sınırındaki (% 5 hata payıyla) en düşük (kötümser) ve en yüksek (iyimser) değerlerin tespiti.

Tablo 6: Dünya Geneli ve Türkiye’de Uluslararası Ziyaretçi Gelişleri (Milyon Kişi)

YIL	DÜNYA	TÜRKİYE HARİÇ DÜNYA	TÜRKİYE	LN (TÜRKİYE HARİÇ DÜNYA)	LN (TÜRKİYE)
1985	330.0	327,8	2,2	5,7924	0,7840
1986	341.0	338,6	2,4	5,8248	0,8743
1987	367.0	364,1	2,9	5,8974	1,0668
1988	402.0	397,7	4,3	5,9858	1,4505
1989	431.0	426,5	4,5	6,0556	1,5076
1990	459.0	453,6	5,4	6,1172	1,6860
1991	466.0	462,6	3,4	6,1368	1,2301
1992	503.0	495,9	7,1	6,2064	1,9607
1993	518.0	511,5	6,5	6,2373	1,8757
1994	546.0	539,3	6,7	6,2903	1,9015
1995	561.0	553,3	7,7	6,3158	2,0474
1996	595.0	586,5	8,5	6,3741	2,1446
1997	613.0	603,3	9,7	6,4024	2,2747
1998	629.0	619,6	9,4	6,4290	2,2440
1999	652.0	644,5	7,5	6,4685	2,0132
2000	696.7	686,3	10,4	6,5313	2,3445
2001	692.7	681,1	11,6	6,5237	2,4527
2002	703.0	689,8	13,2	6,5363	2,5839
2003	689.0	675,0	14,0	6,5148	2,6359
2004	762,5	745,0	17,5	6,6133	2,8649
2005	806,0	784,9	21,1	6,6655	3,0505
2006	842,0	822,2	19,8	6,7120	2,9866

Cüneyt Mengü, **Ortadoğu Turizm Pazarının Türkiye Açısından Analizi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2008, s. 64.

Kurulan regresyon denklemleri aşağıda sunulmuştur:

Estimation Command:

=====

LS LNTURKIYE C LNDUNYA

Estimation Equation:

=====

LNTURKIYE = C(1) + C(2)*LNDUNYA

Substituted Coefficients:

=====

LNTURKIYE= -12.70990368 + 2.334244874*LNDUNYA

Kurulan regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlı olup, 0.94 gibi yüksek bir belirginlik katsayısına sahiptir. Diğer bir deyişle model hem istatistiksel olarak

anamlı, hem de yüksek temsilciliğe sahiptir. Aşağıdaki Eviews 5.0 çıktısında sonuçlar sunulmuştur.

Dependent Variable: LNTURKIYE				
Method Least Squares				
Date: 07/23/07 Time: 01:23				
Sample: 1985 2006				
Included observations: 22				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-12.70990	0.812296	-15.64689	0.0000
LNDUNYA	2.334245	0.128793	18.12394	0.0000
R-squared	0.9426			
Eviews 5.0 çıktısı				

Yapılan LM testi neticesinde modelde otokorelasyonun olmadığı sonucuyla karşılaşılmıştır. Diğer bir deyişle seriler, önceki yıllardan etkilenmemektedir. (Prob. Değerleri 0.05'ten büyük olduğu için) Dolayısıyla model sahte değildir. Aşağıdaki Eviews 5.0 çıktısında sonuçlar sunulmuştur.

Breusch-Godfrey Serial Correlation LM Test:			
F-statistic	0.191461	Probability	0.827412
Obs*R-squared	0.458266	Probability	0.795223
Eviews 5.0 çıktısı			

Yapılan White Heteroskedasticity testi neticesinde modelde sabit varyans varsayımın sağlandığı sonucuyla karşılaşılmıştır. (Prob. Değerleri 0.05'ten büyük olduğu için) Aşağıdaki Eviews 5.0 çıktısında sonuçlar sunulmuştur.

White Heteroskedasticity Test:			
F-statistic	0.359812	Probability	0.702461
Obs*R-squared	0.802841	Probability	0.669369
Eviews 5.0 çıktısı			

Türkiye hariç dünya toplamına göre yurtdışından geliş miktarında 850 milyon ile 2 milyar kişi aralığında gerçekleşmesi durumunda, ülkemize yurtdışından gelen ziyaretçi sayısının ne olacağına ilişkin yapılan öngörü uygulaması neticesinde, Türkiye hariç dünya toplamına göre yurtdışından gelişlerin 1 milyar kişiye ulaşması durumunda ülkemize yurtdışından gelen ziyaretçi sayısının 25.1 milyar ile 36.6 milyon kişi arasında olacağı, 1.5 milyara ulaşıldığında, 58 – 105 milyon kişi arasında bir hacme ulaşabileceği, 2 milyarlık seviyeye gelindiğindeyse bu aralığın ülkemiz için 104 – 202 milyonluk yıllık ziyaretçi seviyesinde gerçekleşeceği % 95 güven aralığında beklenmektedir. Aşağıdaki tabloda öngörü sonuçları sunulmuştur.

Tablo 7: Öngörü Analiz Sonuçları (Milyon Kişi)			
TC Hariç Dünya Toplamı	Kötümser Bek.	Olağan Bekl.	İyimser Beklenti
850	17,9	20,7	24,0
900	20,2	23,7	27,9
950	22,5	26,9	32,0
1000	25,1	30,3	36,6
1050	27,7	33,9	41,5
1100	30,5	37,8	46,9
1150	33,5	42,0	52,6
1200	36,5	46,3	58,7
1250	39,7	50,9	65,3
1300	43,1	55,8	72,3
1350	46,5	61,0	79,8
1400	50,2	66,3	87,7
1450	53,9	72,0	96,1
1500	57,8	77,9	105,0
1550	61,8	84,1	114,4
1600	60,5	80,5	110,0
1650	70,3	97,3	134,7
1700	74,7	104,3	145,6
1750	79,3	111,6	157,0
1800	84,0	119,2	169,0
1850	88,9	127,0	181,5
1900	93,9	135,2	194,6
1950	99,0	143,6	208,2
2000	104,3	152,3	222,4

Tablo 7’deki Dünya toplamı olarak tahmin edilen 850 milyonluk uluslar arası turist sayısı ile Türkiye’nin alacağı pay hakkındaki olağan beklenti olan 20.7 milyon rakamı ve ülkemizde aynı yıl için gerçekleşen turist gelişlerinin yer aldığı Tablo 1’deki 2006 yılındaki 840 milyonluk uluslar arası turist sayısı ve bu rakamdan Türkiye’nin aldığı pay olan yaklaşık 20 milyon rakamı birbiri ile uyum içerisindedir. Yine Tablo 7’deki 1 milyarlık uluslar arası turist çıkışı sonucu Türkiye’nin alacağı payın olağan beklentisi olan 30.3 milyon ile Tablo 1’deki 2011 yılında gerçekleşen 982 milyonluk uluslar arası turist sayısından Türkiye’nin aldığı pay olan yaklaşık 31.5 milyonluk rakam birbiri ile yine uyum içerisindedir. Böylece 2006 – 2011 yılları arasındaki 840 - 982 milyonluk uluslar arası turist sayısında Türkiye’nin bu yıllarda fiilen aldığı pay ile Tablo 7’deki 850 milyon - 1 milyar aralığındaki öngörü analizlerinin birbiriyle hemen hemen uyum sağladığı ve sonuçların öngörü çalışmasının sağlıklı olduğunu gösterdiği açıkça anlaşılmaktadır. Yine Tablo 7’de görüldüğü gibi uluslar arası turist sayısı 2020 - 2023 yılları için 1 milyar 600 milyon kişi olduğunda Türkiye’nin bu yıllar bazında turist gelişlerine ilişkin beklentisi **kötümser 60.5, olağan 80.5 ve iyimser olarak 110 milyon kişi** civarında olması ihtimal dâhilindedir. Uzun vadeli dönemde ülkemizde

yabancı ülkelerden ziyaretçi çekisinde mevcut ağırlığın korunması amacının yürütülmesi buna karşılık gelecek beklentiler ile ilgili olarak başta konaklama kapasitesi ve ulaşım limanlarının geliştirilmesi Türkiye'nin halen çalışmakta olduğu pazarlar dışında önümüzdeki yıllarda çıkışlarının 80 milyon kişinin üzerinde olacağı tahmin edilen Ortadoğu¹² ve 100 milyon üzerinde çıkışların olacağı tahmin edilen Çin¹³ gibi pazarlarla ilgili gerekli çalışmaların ve önlemlerin alınması yararlı olacaktır.

4. TABLOLAR BAZINDA YAPILAN ÖNGÖRÜLER ARASI KARŞILAŞTIRMA

2. ve 3. bölümlerde belirtilen bilgiler istikametinde aşağıdaki tabloda da görüldüğü gibi tarafımızca yapılan öngörü analiz sonuçları ile ilgili diğer kurumlar tarafından ileri sürülen tahminler yer almaktadır.

Tablo 8: Türkiye'ye Yurt Dışından Ziyaretçi Giriş Miktarına Yönelik DPT Hedeflerinin Olabilirlik Düzeyinin Hesaplanmasına Yönelik Öngörü Analizi Sonuç Tablosu											
Yıl	Dünya Turizm Örgütü Tahminine Göre Yabancı Ziyaretçi Miktarı (Milyon kişi)	Türkiye için Farazi Değer (Milyon Kişi)	Türkiye Hariç DTÖ Tahminine Göre Yabancı Ziyaretçi Miktarı (Milyon Kişi)	DPT Dokuzuncu Kalkınma Planı Tahmini	DPT Turizm ÖİK Hedefi	Kültür ve Turizm Bakanlığı 2023 Hedefi	TURSAB Hedefi	TYD Turizm Hedefi	Türkiye İçin Beklenen Yabancı Ziyaretçi Girişi		
									Kötümser	Olağan	İyimser
2010	1006,4	25	981,4	-	26,07	-	-	-	24,1	29,0	34,9
2013	-	-	-	38	-	-	-	-	-	-	-
2020	1561,1	40	1521,1	-	39,49	-	-	-	58,5	77,5	108,9
2023	1,600	50	1510	-	42,08	63,00	50,00	60,00	60,5	80,5	110,0

Tablo 8'de görüldüğü gibi tarafımızdan yapılan araştırma sonuçlarının ülkemiz için 2020 – 2023 yılları arasında beklenen ziyaretçi girişi sayısının kötümser 60.5, olağan 80.5 ve iyimser olarak 110 milyon kişi civarında olması ihtimal dâhilindedir. Bu bağlamda Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Türkiye Turizm Yatırımcıları Derneği'nin tahminlerinin hangi araştırma metodlarına dayandığı bilinmemekle beraber, söz konusu tahminlerin araştırmamızın kötümser beklentisi ile uyum içerisinde olduğu söylenebilir. Yine Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda turizm endüstrisi alanında yalnız 2013 yılına kadar yapılan tahminlerin tarafımızca yapılan öngörü sonuçlarıyla da uyum sağlamakla birlikte söz konusu kalkınma planında turizmde 2023 için herhangi bir tahminde bulunulmadığı görülmektedir. DPT Turizm İhtisas Komisyonu raporunda ise 2023 için tahmin edilen 42 milyon olan sayı araştırma sonuçlarımızın ve Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından belirlenen tahminin yaklaşık 20 milyon altındadır. Yine TÜRİSAB'ın beklentisi de araştırmamızın kötümser beklentisinin 10 milyon altında olduğu görülmektedir.

¹² Cüneyt Mengü, Türkiye – Arap Dünyası Turizm İlişkilerinde Durum ve Beklentiler, Ortadoğu Analiz Dergisi, Cilt 4, Sayı 42, s. 110.

¹³ China Internet Watch , <http://www.chinainternetwatch.com/1470/100-million-chinese-tourists-will-travel-outside-china-by-202/> , Erişim Tarihi: 27.06.2012.

SONUÇ VE ÖNERİLER

UNWTO verilerinde görüldüğü gibi uluslar arası turist çıkışlarının son on yıl içinde her yıl % 4 -5 artarak son derece yüksek bir ivmeyle büyüme kaydetmesi ve önümüzdeki yıllarda da artışların süreceğinden hareketle ülkelerin en fazla pay alımı için yoğun bir rekabetin devam edeceği anlaşılmaktadır. Bu çalışmada belirtildiği gibi Türkiye'nin 2000 – 2011 arasında turist gelişlerinde 3 kat artarak dünya sıralamasında 2000'de 17. Sıradayken 2011'e gelindiğinde 6. Sırada yer aldığı görülmektedir. Türkiye ile ilgili geleceğe yönelik beklentiler ve yürütülmesi hedeflenen dış politikaya bakıldığında tahminlerin hangi araştırma metoduna göre yapıldığı anlaşılacakla birlikte Kültür ve Turizm Bakanlığı dışında hedefe ilişkin stratejik yaklaşımlar yer almamaktadır. Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda turizm hedefleri 2013 yılına kadar tahmin edilmiş olup 2023'e ilişkin herhangi bir hedefte bulunulmamış olması düşündürücüdür. Öte yandan DPT Turizm Özel İhtisas Kurulu'nun geleceğe ilişkin hedeflerinin son derece düşük olması dikkat çekmektedir. Yine Turizm İhtisas Kuruluyla Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı arasında veri tahminleri konusunda çelişki bulunması dikkat edilmesi gereken bir husustur. Ayrıca, TÜRSAB'ın tahminlerinde ise yine çekimsiz bir politika benimsendiği görülmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı ve TYD'nin öngörülleri ise araştırmanın kötümser beklentisi olan 60.5 milyon rakamı ile uyum sağladığı görülmektedir. Tarafımızdan yapılan öngörü analizi sonuçlarının ülkemiz için 2020 – 2023 yılları arasında beklenen ziyaretçi girişi sayısının **kötümser 60.5, olağan 80.5 ve iyimser olarak 110 milyon kişi** civarında olması beklenmektedir.

Sonuç itibariyle global dünyadan turistik çıkış potansiyeli artarak devam edecek ve bu çıkışlardan ülkemizin de pay alması kaçınılmaz olacaktır. Bu bağlamda aşağıda gösterilen önerilerin dikkate alınması Türk Turizminin 2023 yılı hedeflerinin yol haritasının önemli bir bölümünü teşkil edecektir:

- Türkiye'nin bugünkü mevcut yatak kapasitesi 1 milyon civarındadır. Bu husus ile ilgili yine tarafımızdan yapılan öngörü analizi sonuçlarına göre bu sayının 2023'e kadar en az 1 milyon 800 bin seviyesine çıkartılması uygun olacaktır.
- 2023 hedefine yönelik olarak mevcut havalimanlarının kapasitesi yetersizdir. Özellikle marka kent olma yolunda ilerleyen İstanbul'un önümüzdeki dönemlerde 15 – 25 milyon aralığında turist kabul edeceği göz önünde bulundurularak İstanbul'a üçüncü havalimanı inşa edilmelidir.
- 1618 sayılı Seyahat Acenteleri ve Seyahat Acenteleri Birliği Yasası, bugünkü haliyle yeterli olmamakla birlikte yasa revizyonu için getirilen önerilerin de eksik olduğu görülmektedir. Mevcut yasa tasarısı, genellikle outgoing konusunda uzmanlaşmış acentelere yöneliktir. Oysaki, döviz getirici nitelik taşıyan ve gerçekten konusunda uluslar arası arenada uzmanlaşmış olan incoming acentelerine belirli kriterler doğrultusunda yasada geniş yer verilmelidir.
- Turizm, şehir içi trafiği ile iç içedir. Türkiye'nin büyük şehirleri ve özellikle mega kent olan İstanbul'un trafik sorunu mutlaka çözümlenmelidir. Aksi takdirde bugünkü İstanbul'un trafik durumuyla önümüzdeki yıllarda hedeflenen turist akışına cevap vermesi mümkün olmayacaktır. Bununla birlikte yapılması

planlanan Üçüncü Boğaz Köprüsü ve Marmara Denizi altından geçecek tünel projeleri hedeflerimize ulaşmakta olumlu etki yapacaktır.

- Türkiye'nin ve özellikle İstanbul'un konaklama konusunda arz-talep dengesini dikkate alarak çalışmaların yapılması ve İstanbul'un Avrupa yakasındaki otel yapımları planlı ve programlı şekilde gerçekleştirilmelidir.
- Doğu Marmara Bölgesinin turizmde İstanbul'a destek olması adına yatırımlarla teşvik edilmesi ve yeni yapılacak otellerin Doğu Marmara Bölgesine kaydırılarak hem İstanbul'un yükünün hafifletilmesi hem de, bu bölgede turizm adına fazla tanıtılmamış güzelliklerin turizme katılması gerekmektedir.
- İstanbul veya Antalya'da mutlaka Miami, Paris ve Hong Kong'da bulunan Disneyland benzeri bir kompleksin inşa edilmesi gerekmektedir.
- Yukarıdaki amaçlar doğrultusunda çevrenin korunması, gerekli eğitimin ve hizmet kalitesinin geliştirilmesi mutlaka dikkate alınmalıdır.
- Önümüzdeki on yıl içerisinde özellikle İstanbul için Kruvaziyer turizminin geliştirilmesi yararlı olacaktır. Ayrıca Kruvaziyer turizmi konusunda mevcut Galata Limanı'nın bir an önce kaldırılıp uygun bir yer seçimi için araştırmalar yapılmalıdır.
- İstanbul ve diğer turistik büyük şehirler için Metro sistem ağının geliştirilmesi gerekmektedir.
- UNWTO tahminleri dikkate alınmalı ve Çin ile Ortadoğu Bölgesi'nden yüksek sayıda çıkan turistlerin ülkemize çekilmesi sağlanmalıdır.
- Turist girişini artıracak en önemli unsurlar; incentive, kongre, konferans toplantı turizmi ve çok uluslu sportif faaliyetlerin ülkemizde yapılmasıdır. Sportif organizasyonlar ülkemiz turizmini sonraki yıllarda da belirli bir ivmeyle artıracaktır.

KAYNAKÇA

China Internet Watch , <http://www.chinainternetwatch.com/1470/100-million-chinese-tourists-will-travel-outside-china-by-202/>

Chris Cooper, J. Fletcher ve diğeri, **Tourism Principles and Practice**, Fourth Edition, Prentice Hall Financial Times, İngiltere, 2008.

Cüneyt Mengü, **Ortadoğu Turizm Pazarının Türkiye Açısından Analizi**, yayımlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.

Cüneyt Mengü, “Türkiye – Arap Dünyası Turizm İlişkilerinde Durum ve Beklentiler”, **Ortadoğu Analiz Dergisi**, Cilt 4, Sayı 42, Haziran 2012.

DPT Turizm OIK Raporu, http://plan9.dpt.gov.tr/oik49_turizm/49turizm.pdf.

DPT (Devlet Planlama Teşkilatı) Dokuzuncu Kalkınma Planı Turizm Özel İhtisas Komisyonu Raporu, http://plan9.dpt.gov.tr/oik49_turizm/49turizm.pdf.

DPT (2006), **Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007 – 2013)**, Ankara,

DPT (2006), **Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007 – 2013) – Turizm Ön İhtisas Kurulu** Raporu, Ankara.

Stephen J. Page ve J. Connell, **Tourism A Modern Synthesis**, Third Edition, South Western Cengage Learning EMEA, İngiltere, 2009.

T.C. Başbakanlık DPT Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013, **Turizm Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, Ankara, 2007.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye Turizm Stratejisi 2023, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2007, http://www.sp.gov.tr/documents/Turizm_Strateji_2023.pdf.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yıllar İtibariyle Ülkemize Gelen Yabancı Turist Sayısı, <http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/TR,9854/sinir-giris-cikis-istatistikleri.html>.

Tourist Arrivals Statistics (2000 – 2007), http://www.nationmaster.com/graph/eco_tou_arr-economy-tourist-arrivals&int=-1&date=2008.

TÜRSAB (Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği), http://www.tursab.org.tr/tr/tursabdan-haberler/2023-turkiye-turizm-stratejileri-sunumu_1913.html.

TÜRSAB 2023 Hedefi, http://www.tursab.org.tr/tr/tursabdan-haberler/2023-turkiye-turizm-stratejileri-sunumu_1913.html.

Türkiye Turizm Stratejisi – 2023,
http://www.sp.gov.tr/documents/Turizm_Strateji_2023.pdf

TYD Turizm 2023 Hedefi, <http://www.ttyd.org.tr/2023-e-dogru-turk-turizminde-yatirim-hamlesi.html>.

TYD (Türkiye Turizm Yatırımcıları Derneği), <http://www.ttyd.org.tr/arama-sonuclari.aspx?q=2023>.

UNWTO Tourism 2020 Vision, <http://www.unwto.org/facts/eng/vision.htm>.

UNWTO, Uluslar arası Yabancı Ziyaretçi Sayısı Tahmini,
<http://www.unwto.org/facts/eng/vision.htm>.

UNWTO, World Tourism Barometer, <http://mkt.unwto.org/en/barometer> (2000 – 2011 için).

UNWTO, World Tourism Performance 2011 and Outlook 2012,
http://dtxq4w60xqpw.cloudfront.net/sites/all/files/pdf/unwto_pisa_2011_2.pdf

UNWTO, Yearbook of Tourism Statistics, (2007 – 2010)
<http://dtxq4w60xqpw.cloudfront.net/sites/all/files/docpdf/2012noteseng.pdf>